

Men hallå, måste jag tömma diskmaskinen?

Publicerad: 6 februari 2009, 12.21, SVD. Senast ändrad: 11 mars 2009, 14.50

Många svenska barn hjälper till mer hemma än vad deras föräldrar gjorde. Fasta arbetsuppgifter är vanligare nu än för 30 år sedan. Att båda föräldrarna arbetar mycket är en av förklaringarna – att föräldrarna själva gjorde ganska lite en annan, konstaterar forskarna i antologin Barndom och arbete. Hur mycket barnen hjälper till hemma är ett återkommande diskussionsämne bland föräldrar med lite större barn eller tonåringar. Med tanke på det höga tempot i dagens familjer skulle alla tjäna på att hjälpas åt mer, tänker många föräldrar. Men hur når man dit?

Några familjer lyckas få till väl inarbetade rutiner för städning av olika rum, dukning och ett schema för vem som lagar mat vilken dag. Desto fler suckar över misslyckade försök att få barnen att ens tömma sina egna jympapåsar eller att hålla någorlunda ordning på sina rum. Att få dem att frivilligt bidra till familjens hushållsarbete tycks oöverstigligt. I alla fall utan hot eller mutor. Hos vissa förväntas barnen hjälpa till för att få sin fulla månadspeng. Eftersom tid är en bristvara och schemat med aktiviteter ska gå ihop väljer många vuxna att snabbt och effektivt fixa matlagning, disk och städning utan att tjata på sina barn.

När vi hälsar på hemma hos Hedda och Olle Ljung är det lördagsförmiddag. Hedda, 12 år, har just kommit från fotbollsträningen. Pappa Sven är lagets tränare. Två dagar i veckan är det träning och ofta blir det någon match på helgen också. Lillebror Olle som är nio år gammal har också några aktiviteter i veckan. Liksom i många moderna barnfamiljer väljer föräldrarna att ta fullt ansvar för hushållsarbetet. Barnen matar katten och vattnar blommorna då och då. Hedda har fri tillgång till köket och bakar ofta kladdkakor med kompisar. Hon får laga mat när hon vill, men det blir inte särskilt ofta.

Sven tänker tillbaka på hur det var när han var liten. Ganska lugnt, konstaterar han. Inte ställde hans föräldrar några stora krav på att han och hans syskon skulle utföra diverse hushållssysslor. Mia minns att hon och syskonen fixade frukost till föräldrarna ibland, men inte att hon var tvungen att dammsuga, hänga tvätt eller göra något annat hushållsarbete.

Ingrid Söderlind och några av hennes kollegor på Institutet för Framtidsstudier har i ett forskningsprojekt, tillsammans med Tema Barn vid Linköpings universitet, närstuderat barns arbete ur många olika synvinklar, både i och utanför hemmet, mellan år 1950 och år 2000. Tillsammans har de bland annat skrivit antologin Barndom och arbete. Delar av den handlar om hushållssysslorna. I boken finns talande ögonblicksbilder för den utveckling skett under det senaste halvseket: År 1954 åt till exempel den 13-årige pojke, vars mamma arbetade på kvällen, middag på en ”enklare restaurang”. En lika gammal flicka klarade år 1952 att ansvara för kvällsvard i ett tolvpersonshushåll. Under 1970-talet blev det allt mer självklart för barn att kunna göra mat till sig själv, om än bara att värma innehållet i en konserverburk eller att steka korv och potatis.

I en undersökning lät forskarna föräldrar med barn mellan 10 och 19 år från två orter, ett mindre samhälle och en storstadsförort, jämföra hur mycket deras barn deltog i jämförelse med hur det har varit när de var lika gamla.

– Det visade sig att det fanns det stora likheter. En del menade att deras egna barn gör mer än de själva gjorde. Några nämnde att deras mammor varit hemmafruar, förklarar Ingrid Söderlind som dock understryker att variationen var stor. Ungefär 60 personer deltog i undersökningen. Att fler mammor yrkesarbetar har påverkat hur arbetet fördelas och organiseras mellan familjemedlemmarna. Pappor gör mer hushållsarbete i dag. En förändrad syn på hur pojkar och flickor bör hjälpa till har också förändrat mönstren.

– Det är tydligt att pojkar gör fler traditionellt kvinnliga sysslor. De vattnar blommor, bakar och passar småsyskon. Den förändringen har man sett gradvis sedan 1980-talet, säger Ingrid Söderlind. Fasta arbetsuppgifter tycks vara betydligt vanligare i dag, som att tömma diskmaskinen eller ansvara för dukning. Ingrid Söderlind tror också att det faktum att de flesta svenska barn går på dagis gör att de blir vana att hjälpa till. En mamma i undersökningen skrev: ”Jag tror både skola och arbete har blivit ”tuffare”. Vuxna är trötta, skolbarn är trötta. Detta blir en belastning för hela familjen och frågan om fördelning av - ansvar och arbetsuppgifter är en svår nöt att knäcka.”

Många av dagens föräldrar verkar tycka att de har så lite tid för gemenskap att den inte ska användas till hushållsarbete. Eftersom många lever efter ett schema som styrs av barnens fritidsaktiviteter blir det väldigt lite tid över för barnen att i lugn och ro lära sig att steka pannkakor, göra en köttfärssås eller att hur man får ordning i röran i sitt rum. Men på frågan om barn bör hjälpa till svarar föräldrar unisont: Det är viktigt att barn deltar i hushållsarbetet. Det anses stärka barns oberoende, men något som hålls fram som särskilt

viktigt är att det håller samman familjen. En mamma i undersökningen menar att det kan skapa en viktig känsla av ansvar för det gemensamma hemmet, en annan beskriver det som uttryck för solidaritet och respekt, en tredje förälder svarar att deltagandet i hushållssysslorna kan ge barnet en känsla av att vara inkluderad.

– Som god förälder förväntas du uppfostra ditt barn till att delta i arbetet i hemmet. I vissa fall verkar det som om dagens föräldrar anser att det är ännu viktigare att barnen deltar i hushållsarbetet än vad det var när de själva var tonåringar, säger Ingrid Söderlind.

Två tredjedelar av föräldrarna i storstadsförorten angav att barnens arbete betydde att de själva blev avlastade, men bara två femtedelar på den mindre orten. I en amerikansk undersökning krävde ensamföräldrar mer hjälp av sina barn än sammanboende föräldrar, men den svenska studien visar inte på några skillnader.

Under 2000-talet har det blivit allt vanligare att barn får betalt per uppgift. Den tyske pedagogikprofessorn Thomas Ziehe kallar detta en ”monetarisering” av barndomen. Ziehe menar att kommunikationen inom familjen allt oftare tar sig uttryck i form av ekonomiska överföringar. Det stämmer i vissa fall i den svenska undersökningen. Föräldrar som vill undvika konflikter väljer att betala. Så blir hushållssysslorna, i bästa fall, gjorda utan att bråk uppstår.

Föräldrarnas fokus ligger också mer på att barnen ska lyckas i skolan. De vill trots allt hellre att barn lägger tid på skolarbete än på hushållsarbete. Fritiden är också viktig. Därför vill inte föräldrar kräva alltför mycket av barnen.

MARIA CARLING maria.carling@svd.se

